

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

Qvæstio iij. De lege æterna

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

Solutio tori, & io ci causa mentiri, atq; id genus re-
liqua. Respondetur quod quantum ad le-
gem humanam indifferentia quoq; dicun-
tur ea quæ non sunt valde mala, ut pote ex
quib. nulla emergit iniuria aut grauis ab-
surditas, q̄ quidem bona causa, ut impu-
ne fiant permittit, haud tamen approbat,
qualificata, id enim facere nequit, quoniã
lex diuina & naturalis nihil tale pmittit.

Altera Item arguitur. Permittere conuenit perso-
nis etiam priuatis, quibus cū incumbat fi-
lios uel p̄ximos corripere, cōtingat eis tā-
men conuiuere, ergo nō est proprium vel
principis uel legis. Respondetur, quod id
permittit q̄ cōmode vindicari non pōt,
hoc cōuenit legi, permittit autē exigna-
tia aut iniqua indulgētia, q̄ uerare q̄ se-
nec, hoc priuatim accidit. Qui uero corri-
pere nō obligatur, is pmittit nō cōfetur.

Ad pri- Ad primum igitur argumētum rōde-
um tur, q̄ & si largo mōdō præcepti appellatio-
argum. ni prohibitio ē supponatur. eo q̄ cessa-
princi- re a malo q̄ prohibitio curat, inchoatio
pale est boni, quo p̄ceptio tendit, nihilominus
clarioris explanationis gr̄a distinguuntur.

Ad se- Ad sēc m̄ rōdetur, q̄ consilium cum vim
condū. non habeat: coercitiuam, non habet rōnem
legis, & ideo non est proprium principis
munus, sed cuiq; priuatae personae cōpete-
re pōt. Quare ineptē Accursius super ean-
dem legem, Legis uirtus adnotauit consu-
lere esse quintā uirtutem legis, ocularius
enim Bart. id negauit. Apparentior autē rō
suasisset quintam uirtutem legis esse præ-
miare. Nā ut Solon & Democritus aiebāt
duo diuina lumina cūcta gubernant, præ-
mium scilicet & p̄na. Quod Iurisconsultus
L. 1. de iustitia & iur. conuulsiuissime ani-
maduertit. Et rō naturalis est q̄ ur auctor
est Arist. Ethic. 10. duob. hoies maxime af-
ficiuntur, Luoluptate & dolose quare ex
vna parte alliciendi sunt hoies præmijs, ex
altera terrendi supplicijs. Attamen p̄ p̄na
punire potius legi tribuitur quam premia-
re, q̄ punire coactiuā uim habet, que id-
circo soli principi conuenit. præmiare ue-
ro non est cogere, & ideo priuatis ēt per-
sonis cōceditur. Tametsi & alteram pos-
simus causam subijcere, q̄ uirtus honesta-
tis gr̄a est persuadenda, q̄ satis est ipsa sui
ipsum præmium, p̄na autem prauis eo ne-
cessaria est, q̄ cum sint uoluptatib. man-

Solon. **Demo-** **critus.** **Prima** **rō** **qua-** **re** **puni-** **tio** **poti-** **us** **le-** **gis** **opus** **quā** **re-** **muna-** **rio.** **Secun-** **da** **ratio.**

cipati, contrarijs doloribus sunt arceri di-
rōsum est, q̄ etiã metus p̄næ non sit sim-
pliciter uirtus, est tamē (ut ait August.) ue-
luti fera quæ amoris filium iuducit & ideo
expedit timore p̄næ corruptos homines
& a tramite deuios in uiam retrahere, ut
inde uirtutum assuetudine earum officia
illis dulcescere incipiant. Præterea quan-
do perditis illis qui supplicia perpetiuntur
nihil soluta p̄na proderit, cedit tamen
in aliorum commodum, qui illius admo-
nitione temperariue uiuent.

Ad ter-
tium
argum.

QVAESTIO III.
DE LEGE AETERNA.
S.Tho. 1. 2. quæst. 93.
ARTICVLVS I.

*Vtrum lex aeterna a naturali humanaque
& diuina distinguatur.*

Quoniam in definitione, ef-
fectu & actu, debita series pos-
scit ut de legū diuersitate di-
camus. Arguitur autē a parte
negatiua, q̄ non sint quatuor legum spe-
cies, quas doctores connumerant, s. aeter-
na, naturalis, humana, & diuina. Lex idem
est quod ius, ius autē non diuiditur nisi in
naturale & positiuū, ut lib. 3. q. statim 1. vi-
debimus. Vnde cū ius positiuū diuidatur
in ius gentium & ciuile, hæc tātum tria di-
stinguuntur iura. s. naturale, & gentium,
& ciuile, ut uidere Inst. cod. tit. & ff. de
iust. & iur. & in Decret. dist. 1. Non ergo
quatuor sunt legis species. Præterea est &
lex fomitis q̄ Paulus (ut supra citauimus
ad Ro. 7.) appellat legē membrorum re-
pugnantiē legi mentis nostræ, plures ergo
sunt quā quatuor. In cōtrarium est quod
ait Sapiens, Prouer. 8. de lege aeterna, quæ
sapiētia Dei est. Dominus possedit me ab
initio uiarum suarū, antequam quidquā
faceret a principio, ab æterno ordinata sū.
Et infra. Quando legē ponebat aquis, cū
eo erā cūcta componens. Et de naturali
ait Paul. ad Roma. 2. Gentes, quæ legem
non habent, naturaliter quæ legis sunt faci-
ciūt. Et de humana ad Ro. 12. Omnis ani-
Soto, de iust. & iur. B ma

Prima
rō **ad** **la-**
befactā-
dā **par-**
tionē
legis.

Secun-
da **ratio**

Sapiēs.

Paulus.

o par
olutio
rgu.

Hierc. ma potestatibus sublimiorib. subdita sit. Et de diuina Hieremias 31. Dabo legem meam in uisceribus eorum & in corde eorum scribam eam.

Pro quaestione huius intellectu recolendum est discrimen illud quod capite huius libri adnotauimus interius acceptum pro lege que est iustitie regula, & acceptum pro iusto quod est eiusdem virtutis obiectum. Hoc. n. supposito facile ad presentem quaestione duabus conclusionibus respodetur. Prior est: Quatuor sunt legis species, que in titulo quaestione proponuntur. Lex enim (ut supra exponetes dicebamus) nihil aliud est quam regula & preceptio prudentie, per quam q. curam gerit Reipublice illam gubernat & administrat, gubernatorum autem primus supremusq. est Deus, unde omnis potestas deriuat. Secundus uero homo q. eius minister est, perq. eius auctoritate institutus, ergo secundum conditiones & modus gubernandi tam in Deo, quam in homine similitudis est sumedus: que legum numerus. Quod autem hac ratione quatuor distinguant legis species, sic patet, Deus in primis uniuersalis gubernator, ab aeterno uniuersorum ordinem ac dispensationem & regimen mente concepit, cuius conceptionis instar leges omnes constituenda sunt, illa ergo ordinatio & preceptio lex aeterna secundum naturam suam nuncupatur. Mox quia idem Deus auctor est naturae singulis reb. suos indidit instinctus & stimulos, qbus in suos fines agerentur, sed homini praecipue naturalem normam mente impressit, qua se secundum rationem, qua illi naturalis, eorum scilicet atque hec ex lex naturalis, eorum scilicet principiorum q. absque discursu lumine naturali per se nota sunt, ut id facias alijs quod tibi fieri uis, & similia Deinde & eadem hominem facultate tribuit, & pro temporum, locorum, ac negotiorum qualitate per eandem legem naturae quas alias expedire iudicaret, ratiocinando constitueret, q. ideo leges ab auctore suo humane nuncupantur. Attamen quia non ad finem tantum naturalem, q. est pacificus, quietusq. reipublice status, conditi sumus, ad quem finem praedictae leges sufficerent, uerum & ad supernaturalem felicitate creati, aliam Deus nobis insuper posuit, supernaturalem

legem tam ueterem scilicet quam nouam, quae ad illum supernaturalem finem nos adduceret. Et haec est lex diuina. At quia de horum singulis seorsum perspicacius facturi sumus sermonem, satis est hic numerum explicuisse. Adhibetur tamen secunda conclusio, quae superioris corollarium est. Non eodem modo species istae legum differunt, aeterna enim differt ac ceteris tribus, quod ipsa fons illarum est & origo, non utriusque laeta, sed ferens, non impressa, sed imprimens, non denique alterius participatio, sed lux, cuius aliae sunt participationes. Reliquae uero inter se hoc distant, quod lex naturalis, est impressio facta in ipsa creatioe naturae, lex uero humana, est regula ab homine posita, facultate sibi diuinitus collatam, lex uero diuina, est lumen infusum homini, quam ideo Hieremias uocat legem scriptam in cordibus. Igitur quamuis lex aeterna, diuina etiam sit, differt tamen a diuina positiua, quod illa in Deo ab aeterno existit, haec uero in nobis ex tempore.

Responsio ergo primi argumenti ex his que dicta sunt facile colligitur. Etenim quae pro eo quod est iustum, aequas illa est, quae in temporarijs reb. constituitur, nullum est ius hoc modo aeternum, licet sit lex aeterna. Iustum autem hoc aut constituitur a rebus ipsa natura, in qua lex naturalis uersatur, ut mutuum aut depositum reddere aut constituitur a lege positiua: Et hoc appellat Arist. 5. Ethic. iustum legale, scilicet quod antea nihil referebat, sed postquam positum est refert. Huc autem legitimum iustum aut a lege humana instituitur aut a diuina, de qua neq. Isidorus initio Decretorum, neq. ius civile meminit. Et ideo non dignoscunt nisi ius naturale & humanum, quod in ius gentium & civile subsecarur. Ad secundum respondetur, legem formatam non esse proprie legem, ut quae sua parte natura rationi non subditur, neque est in mente sed in membris. Dicitur autem per metaphoram lex, quia inclinat in sensibilia obiecta, de qua articulo tertio latius.

ARTICVLVS. II.

Virum lex aeterna sit summa ratio in Deo existens.

Restat ergo ad singulas legis species descendere. Et primo in hoc secundo articulo exponitur aeternae substantia

Secunda conclusio

Ad primum argumentum

Ad secundum argumentum

Lex aeterna

Argu. 1. a parte negatiua. stãtia & natura, an videlicet sit rō summa in Deo existēs. Arguitur ergo, primis, nullam esse legem æternã. I. ex enim illis ponitur, quibus promulgatus, nulli autem æterni fuerit homines, quibus aut ponetur, aut promulgatur, ergo.

Argu. 2. Præterea lex importat ordinē in finem nihil at æternū ordinari pōt in finē, quia referri nequit in aliud, ergo nulla est lex æterna. Tertio arguitur, nō existere i Deo. Si lex ulla æterna ē in Deo, idē est q̄ rerū rō, rōnes autem in ipso nō una, sed plures sunt, dicenti li. 83. q. Aug. q̄ Deus singula feci proprius rōnib ergo lex æterna non est una. Vel negādū est idē esse in Deo q̄ rō. In cōtrariū & Aug. li. 1. de lib. arb. ubi ait, lex quæ sūma rō noīat, nō pōt cuiuspiā intelligētī nō inēdmurabilis æternaq. uideri, cui semper obīterandū est, æternū autē & incommutabile in solo Deo existit.

Conclō ratiua. Ad illā q̄nē hac unīcā cōclōne tñdē, quā Aug. modo citatus affirmat. Scilicet æternā legē, esse rōnē summā in Deo existētiem. Eandē quippe S. Th. 2. 2. q. 93. lucide, ut pleraq̄ oīa, hoc pacto demōstrat. Deos ut auctōrē primus omnīū, ita, & unī uerōrū sumus gubernator in artifice aut necessariū est rōnem ordinis rerū faciēdā rō præformari, quæ ars seu exēplar est, & i gubernatore rōnē quoq. præexistere eorū quæ agenda sunt, quæ sit ueluti oīū regula & norma, ergo in Deo necesse ē & rerū oīum creandarū faciendarūq. sapiētīā extare & omnīū ēt gubernandarū regulam. Atqui ut sapiētīæ rō, quæ cuncta creat, rē nomenq. hēt artis & exēplaris & id earum ita & eiusdē sapiētīæ rō quæ cuncta i suos debitos fines ordinar, disponi promouet, rōnē legis obtinet. Igit̄ cū lex (ut supra dictū est) nihil aliud sit q̄ dictamē rōne practica i Præcipe quia cūcta sibi subdita gubernat, sit ut lex æterna in Deo nihil aliud sit, q̄ sempiterna rō suæ sapiētīæ, quæ mūdi unīuersitatē legit. Etenim uti sua substātia & natura, sic, & quæq̄d attributorū i ipso existit æternum est, ut ipsa de se sapiētīa Prou. 8. prædicat. Ab æterno ordinata sū, & ex antiquis antequā terrā fieret, &c. usq. adeo hæc fuit semper cōclō, lumine ēt naturali resplicēdēs, ut ipsi ēt Philosophis in notuerit vñ Cicero lib. 2. de legib. Hanc, inquit, uideo sapiētīssimorū esse sūam, le

gē neq. hominū ingenīū excogitatā, neq. scitum esse aliq̄d populorum, sed æternū quiddā, q̄ unīuersum mundū regeret, imperandi prohibēdiq. sapiētīa. Ita principi lege illā, & ultimā mentē esse dicebant oīa rōne aut cogentis aut uertantis Dei, ex qua uilla lex (nālem adnotat) q̄. Dij humano generi dederunt, recte est laudata. Hęc ille. Ex hac cōclōne fit cōsequēs nō conuerti legē æternā ac diuinā, q̄ uocant posituā, ut articulo proximo expositiū reliquimus. Qualis fuit tam Moysi q̄ Euāgelica.

Ad primū igit̄ arg. rñdetur, rōnē illā, quæ lex est, ab æterno existisse in Deo, sola rōne ab eius substātia differentē, quæ futura cuncta, ut sibi p̄sentia inspectabat. Etenim ut ad Ro. 4. Apost. auctor est, uocat ea quæ nō sunt tanq̄ ea quæ sunt. Promulgatio autē eius & uerbo præcellenti ordine, & scripto fit. At qm̄ promulgatio, & loquutionē denotat promulgantis, & subditorū audiū nō prioris æterna fuit, nēpe diuinū uerbū expressa mētis cōceptione gentiū, & liber uitæ sempiterna quoq. mēte cōscriptus. Rō uero posterioris esse nequiuit nisi p̄ talis, nā æternus nemo fuit q̄ audiret. Cæpit ergo lex illa innotescere in mundi primordio per legē naturalem, & antiqua patribus præscriptā, ac deniq. nobis per Euāgelicā quam Verbu ipsū, homo factū, nobis, pmulgauit. Ex hoc fit cōsequēs, legē æternā solis post Angelos hominib. eiusdemq. unīuersis esse notā, illis, i. felicitibus cœlicolis per essentiā, quā facie ad faciem intuentur, nobis at per irradiationē, sicuti sol ut in aula, eandemq. plus minusue susceptā. Nulli. n. mortalium existunt: quib. non cognitio quæpiā ueritatis effulgeat, ueritas autē oīs (ut libro de uera relig. auctor est Aug.) irradiatio quædam est & participatio legis æternæ, omnibus ergo est, licet gradibus inæqualibus, nota. Et per hæc cōcordia cōciliatur inter illud Pauli. 1. ad Corin. 2. Quæ sunt Dei nemo nouit nisi spūs Dei, atq. alterū ad Rom. 1. Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt: intellecta conspiciuntur. Diuino: um. n. cognitio in seipsis soli Deo propria est & beatis quibus ipse p̄sens resulget, nobis autem eandem donatur æternā legem per effectus conspiciere. Nemo autē p̄ter ipsum pōt ea cōprehendere. Quare de isto cōm-

Dedu-ctio.

Ad primū arg.

Corollarium.

August. Conciliantur duo. Pauli loca.

Elegans ratio S. Th. p̄ conclusione.

Cicero.

Ad secū
dum.

Ad ter-
tium.

prehensario iudicio loquebatur eodē libro de vera relig Aug. ubi aiebat, Lex æterna est de qua homines iudicare non possunt. Sunt n. iudicia eius (vt ait Paulus) incomprehensibilis abyssus. Ad scđ m aut principiā argū rōdetur nō esse legi necessariū in finē alium referri, sed vt per ipsam subditi referantur in finem. Lex ergo æterna non refertur, sed per ipsam Deus cuncta quæ fecit in seipsum refert, qui est A. & O principium & finis. Ad tertium deniq. respondetur q̄ sicut in Deo ars factibiliū ratione differt ab æterna lege, qua agibilia gubernantur, sic & rōnes rerum quæ sunt idē hoc est exēplares formæ, quas diuina mēs cōtinetur in rerum fabrica, ab eadem æterna lege rationē differunt. Est ergo lex una, rōnes uero iste de quibus Aug loquebatur, tot quot sunt rerum species. Differunt. n. rōne in ordine ad ipsarū effectus.

ARTICVLVS III.

Utrum leges uniuersæ ab æterna promanēt.

Prima
rō ad p
rē nega
tiuam.

Paulus.

Esaias.

Secūda
ratio.

Satisfi-
qōnigi-
tate uni-
ca cōclu-
sione.

August.

Consequitur hoc tertio articulo, vt uideamus utrum leges reliquæ omnes ex hoc fonte luminum deriuentur, & arguitur a parte negatiua. Est lex formis quæ (vt supra audiuius) ait Paul. repugnare legi Dei, suntq. & iniquæ hominum leges de quibus Esai. 10. Vx qui condunt leges, iniquas. Leges at legi æternæ aduersantes, atque ab illa deflexæ nequeunt ab illa deriuari ergo non omnis lex ab æterna deriuatur. Scđ o arguitur. Leges humane (vt i deliber. arb. auctor est Aug.) multa permittunt quæ æterna lege prohibentur, vt meretricia & mendacia, ergo eiusmodi leges nō possūt ab illa emanare. In cōtrariū autē est illud Proverb. 8. Per me Reges regnant, & legū conditores iusta arcernunt. Ad qōnē, hæc uerissima eademq. lumine naturali cōperrissima cōclusione rōdetur. Ois in uniuersum lex præter, æternā, qua rōne iusti quippiā cōtinet, ab illa æterna deriuatur. Assertio est Aug. eod. lib. 1. de liber. arb ubi ait, Nihil est iustum ac legitimum qđ nō ex æterna lege homines deriuatur. Atqui naturam huius causæ impartim superiori questione articulo de legislatoribus attingimus, & nūc emunctius expri-

mamus oportet. Est. n. ordo in natura causarum ita dispositus ut inferiores non nisi superiorū uirtute admotæ moueāt. Vnde (vt s. Philic. auctor est Aristot.) necesse est primum motorem cōficere a quo inferiores reliqui depeant. Si enim primus nō moueret, reliqui neuiquam mouere ualent. Eunde ordinem & r. Ethic. inter arietes ostendit. Illam quæ maxime est architectonica reliquis ueluti Princeps imperat, igit in legib. quibus mundus gubernatur, idē est ordo meditandus & confitendus. Nepe ut orum sit una suprema q̄ caput earū sit & origo. Hanc at appellamus (ut ipsa est) æternam. Quod si scisciteris an eo præcisē dicatur æterna, q̄ neque initium habuit, neq. habitura sit finem? Respondetur nō idcirco solum, uerū ob hoc maxime q̄ nulla sit rōne mutabilis, nec ulli uarietati subiecta, sed sicut in naturalib. primus motor, qui immobilis est, causa est moruum sub se lōge differentium, sic lex æterna, immota persistens, causa est vt mortaliū leges, eorum uariabili cōditiōne mutata, permittentur. Ipsa. n. uniformis ac maxime una iussit vt natura integra, oia essent communia corrupta uero, iter diuersos dominos distinuerentur. Quo fit ut lex hæc a nulla sit alia deriuata, nec uero a seipsa, talis n. assertio secū pugnet. Quod si q̄ arguat contra, non omnem legeret ab illa deduci, nam lex diuina puta Euangelica nō apparet quomodo inde defecdat, cum non uideantur esse duæ. Iā proximo articulo responsum est, diuinam positiuam, esse effectum ac participationē illius æternæ. Ob id. n. dicitur positia, q̄ posita est nobis, hoc differens a naturali, quæ eiusdem æternæ est etiam participatio, qđ naturalis ordinat nos proxime ad finem naturalem, diuina uero ad supernaturalem, ut paulo inferius euidentius fiet.

Ad primum igitur arg. de lege somitis quam Pau. existere in membris ait, legisq̄ mentis repugnare, iam supra diximus existere in ipsis, nō tāquam in regulante, sed tanquā in subiectis naturalib. appetitibus inclinatio. Quæ dicit lex somitis seu fomes ex priuatione iustitiæ originalis delictus, qui quidem nihil aliud est q̄ sensualitatis pondus Bisatiā namq. inclinatio aliqua dī lex. Vno modo inquantū per ipsā dicitur

Aristot.
Rō con-
clusiōis.

Questio
Rōo. 6.

Obie-
ctio.

Solutio.

Ad pri-
mū arg.

directe legifer promouet subditos in fine honestum, atq; altero modo in quantum in penam eos desinit permititq; nature imperu ferri. Vnde ille sequalitas in subditus in sua obiecta, quæ brutis animalib. esset naturalis, lex nempe nature iure consonans, hominibus est obliquitas ac deflexio nature suæ quatenus est rationalis, cui quidem rationi motus ille recalcitra. Et quia per iustitiam originale idem sensus appetitus quasi sua non continebatur, ne a ratione exorbitaret, & eadem iustitiam homo per peccatum amisit, ac subinde à Deo desinitus est dicitur inclinatio illa, fomes ac fauilla ignei peccati, atq; adeo distincta lex per quam similis bestijs factus est homo, sicut illud Psalmi, Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis, hoc est sensuali legi subiectus, quæ illi cum bestijs cõis est. Vt ergo ad argum. adaptetur ratio, distinguitur prior præmissa. Conceditur inquam fomitem peccati esse legem, non directe inclinante in verum bonum, sed in id quod est sensuale bonum, hoc est, quod est delectabile, aut vile. Et pariter distinguitur cum subsumitur, non deriuari a lege æterna, fateamur id inquam quatenus a ratione deriuat, ne garatur uero quatenus inclinatur in bonum quod præmissum. Ac præcipue qua ratione est pena peccati, nam in iustitia Dei fuit per illam delectionem liberi nostri arbitrij punire peccatum Adæ. Ad eundem prope modum dicitur. Legis enim iniqua quatenus a ratione declinatur (vt 2. de legibus, ait Cicero) non modo leges habendæ non sunt, sed nec appellandæ quidem. Quare hac ratione ab æterna non emanant. At uero quatenus non nihil simili iudicis legis retinent, videlicet inquam potestatem imperandi designant quodammodo influxus sunt diuina potestatis Nam (vt ait Paulus) Omnis potestas a Domino Deo est. Vnde, vt q. 6. & latius li. 3. q. 4. innotescet. Et potestas infidelium principum a Deo deriuat iuxta uerbum Christi ad Pilatum. Non haberes aduersum me potestatem ullam, nisi tibi datum esset de super. Ad tertium denique respondetur, quod lex humana quæ nullum permittit approbando vi bonum, vt illa quæ fornicationem pronuntiat esse bonam, nequaquam ab æterna deriuat. Illa autem quæ impune eam permittit, quia omnia non potest coercere flagitia, in hoc

quod non conatur ad id quod perferere nequit, recta ac prudens est, atque ideo a lege æterna descendit, licet eam tanquam debiliore perfecte non adæquet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum creata cuncta, tam necessaria quam contingentia æterna subijciantur legi.

Subsequitur ut quarto huius questionis articulo exploremus an tota creaturarum uniuersitas subdita sit æternæ legi. Et quidem de affirmatiua conclusione non solum sacrosancta fides, uerum, nec ratio physica ambigere sinit. Vt enim Domini est terra & plenitudo eius, quantum ad creationem, sic & quantum ad gubernationem (vt ait ipsa Sapientia) attingit a fine usque ad finem, & disponit omnia sua uiter. Et c. 14. Tu pater gubernas omnia prouidentia. Vnde non modo Iob eos irridet, qui Deum negabant nostram curare, sed aiebant inter cardines cœli contineri, uerum & Cicero in iustitia de Natura Deorum uchementer eisdem obiurgat Philosophos neque eos suo nomine dignos censet. Nam si diuinam prouidentiam de medio sustuleris nulla in nobis inesse potest erga Deum amicitia, pietas, sanctitas, aut religio. Ad interrogata, hæc quod est, ut quorundam dubitantes explanemus. Sunt autem tria hæc de quibus dubitatur, scilicet necessaria, contingentia, & humana, nimirum: homine superiora, eedemque inferiora, & sua ipsius opera. Arguitur ergo quod necessaria non subsint æternæ legi. I ex omnibus imponitur, ut a malis cohibiti recta incedant, ac subinde reliquas res humilioris ordinis, ut uiam item quoque nature suæ non deserant, necessaria autem, cum impossibile sit aliter se habere, nequeunt a natura sua declinare, aut deficere, atque adeo nulla indigent cohibitione, ergo legi æternæ non subijciuntur. Et secundo arguitur. Diuina non sunt subiecta eidem legi uidelicet neque personæ diuinæ, nec a tributa, quia ubi est summa æqualitas, nulla esse potest subiectio, ergo non omnia necessaria subduntur eidem legi. Tertio arguitur, quod neque omnia contingentia mutabilia & caduca homine inferiora supponantur eidem legi. I ex non ponitur (vt supra uisum est) nisi quibus promulgatur, reb. autem rationi experibus

Cicero. Rõ per more q stionis Triplex genus re rü, quæ in pie sentie ueniunt q stionem

Primū argum.

Secundū argum.

tertium philosophus.

stor. con iois.

stio o. s.

Ad secū dum.

Obie. io.

olua.

Ad pri. nū arg.

Ad tertium.

nulla valet promulgari lex quippe qua cognoscere nequeunt, immo neque legi parere possunt. Nam ut auctor est 1. Ethic. Philosophus, ea que legi patent, ratione participant, ergo illa nulli subalternantur legi. Quarto ad idem arguitur eiusmodi contingentia sepe a sua deficiunt regula, ut patet in monstris natura, & in fortuitis casibus, ergo non omnia eadem gubernantur lege. Quinto arguitur de humanis rebus actionibus. Hominem enim aut iusti sunt apud Deum aut iniusti. Iusti autem quia filij Dei sunt. Spiritus Dei aguntur (ut patet ad Romanos 4.) & ut legitur ad Galatas 5. qui spiritus Dei aguntur non sunt sub lege, iniquos vero prudentia carnis excipiet, quae (ut eodem loco ad Romanos subditur) cum inimica sit Deo legi eius non est subiecta, nulla ergo restat mortalium fors que subdita sit aeternae legi. Sexto denique arguitur lex aeternae (ut lib. 1. de lib. arb. ait Augustinus) est illa qua mali miseriam, boni autem vitam beatam merent, beati autem & damnati excepti sunt: ab statu merendi ac demerendi, ergo non subiacent aeternae legi. Ex quo consequens apparet, ut nullus angelorum subiectus eidem sit, siquidem nullus est, nisi aut beatus, aut damnatus. In contrarium autem est illud Heester 3. Dominus Rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita & non est, qui possit tuae resistere uoluntati. Unde Augustinus 9. de ciuitate Dei nullo modo aliquid legibus summi Creatoris ordinationisq; subtrahit, a quo pax uniuersitatis administratur.

Ad questionem hanc tribus conclusiones secundum dubitatorum numerum respondetur. Prima est, cuncta necessaria praeter Deum eiusque attributa, aeternae legi, subiecta sunt. Conclusio fidei in se documentis satis comperta est, atque eiusdem sapientiae praerogatio. Prou. 8. Quae praeparabat caelos aeternamque certam legem & gyro uallabat abyssos, quae aethera formabat iussu, & librauit fontes aquarum &c. Vbi necessaria, nempe elementa & caeli legis aeternae dispositioni subiungantur, sed terra & natura magistra id Aristoteles 2. Metaph. 4 & lib. 5. perscrutatus est. Vbi ait aeternum esse causam. Et 12. Metaph. text. 24. ubi ait primam causam esse omnium causam. Et 8. Physic. ubi unum summumque motorem constituit ex quo omnia pendent, non solum in mouendo, & operando, uerum in essendo. Necessaria enim non idcirco talia censenda sunt, quae causam non habeant, sed quae natura sua sic procedant ex necessaria causam, ut sint prorsus per naturam incorruptibilia, ueluti

angeli & caeli. Exemplum Aristoteles profert in scientijs Huius enim quod est hominem esse reibilem causa existit, quod est animal rationale, cuius ita necessarius sit effectus, quod causa. Et sicut se habet res ad esse (ait ibidem) sic ad ueritatem. Haec gratia interpretandi Aristoteles, dixerim, qui cum opinatus fuerit celum atque intelligentias, immo uero mundum ab aeterno fuisse, sunt qui intelligere nequeant quantum ad esse primo motori subijciantur. Nam secundum fidem Deum contentem creatorem caeli & terrae, peruium est, quo pacto eius gubernati cuncta obtemperent naturalia, & caelorum elementorumque motus, quod sic manu omnia tenet ac dispensat, ut si dimitteret, in nihilum abirent cuncta. Sed arguitur contra, ueritates perpetuae, ut hominem, esse animal rationale, quatuor & tria esse septem, quae ait Augustinus, antequam fieret mundus, uel ita fuisse, non subduntur aeternae legi, ergo conciu. non est uniuersalis. Probatur antecedens, per nullam potentiam aut uera esse ceperunt, aut desinere esse uera possunt, ergo non reguntur illa lege. Respondetur Primum, in hoc uult a Deo dependentia, quod existere in rerum natura ceperunt per diuinam creationem, & per annihilationem possunt esse hoc existentie amittere. Nam quantum ad hominem existentium re uera creatura sunt. Atque quantum ad perpetuam ueritatem, quae dicitur conuersionem indissolubilem praedicari ad subiectum ea praecisione procedit ab aeterna ueritate qua radius luminis perpetui a perpetua luce ueluti hominem esse uisibilem, germen illius est quod est esse rationalem excepimus aut Deum ac diuina ab hac subiectione aeternae legis per rationem supra factam, quae ubi nihil excogitari potest inaequalitatis, neque comminisci quidem possumus subiectionis. Quare si lius & si a parte procedat, nullatenus ei subditur, nisi in quantum homo, quae si ratione minor est praeter. Unde 1. ad Cor. 1. Pau. subiectus erit Deo patri, cum tradiderit ei regnum. Quod si quis de uoluntate pariter diuina aguntur. Quidquid est rationabile rationi subdit, uoluntas diuina est rationabilis, lex autem eius est summa ratio, ut dictum est ergo uoluntas eius eadem rationi subdit. Terdicta S. Thome. respondit de diuina uoluntate bisariam nos loqui uno modo suam, in qua subsistit natura & sic non tam proprie rationabilis, quam ipsa ratio per se tiam, rationabile enim participationem dicitur rationis aliter modo, quantum ad illa quae circa nos disponit & in ordine ad tales effectus conuertitur

Quarta ratio.

Quinta. Paulus.

Sexta ratio.

August.

Prima concl. in sua. Prima probatio. coel.

Arist.

obiectio

Solutio.

Nihil diuini subest aeternae legi, cum non sit ibi aliquid inaequalitatis Obiectio secundum S. Thome. Solutio. S. Thome.

ceditur esse rōnabilis, quia cuncta s̄m suā
 rōnem ordine dispensat & administrat. Se-
 cūda conclusio, oēs creature irrōnales in-
 sensibileque & vitæ experies, quæ conti-
 nuo mutabilitatis fluxu rōrum & occidūt,
 æterna Dei lege agunt. Hanc S. Th. diluci-
 dat per intercapidinem inter humanā di-
 uinamq. legem, quam sic expositā accipito.
 Creaturæ irrōnales, quæ non agunt per
 cognitionē suā, nequāq. se in ipsū mouēt
 sed appulse aguntur ab alio. Quæ p̄p cum
 homo legē subditis non ponat nisi regulā
 eorum mētibus sigillando, perq. se mouēat,
 fit ut eius leges non se extendāt nisi ad ho-
 mines rōnis participes. Cetera vero huma-
 nis actionib. suis mouet & gubernat, nēpe
 fræno & calcariis & reliqua inanima, per
 alia iusta. Ridiculus n. esset qui iumentis
 legē præferberet q̄n & quō debeant come-
 dere, dormire, arare, currere &c. At multo
 magis stupidus, qui herbis crescere impe-
 raret, aut arborib. fructus ferre aut lapidi
 quo se pacto in ædificio collocaret. Tū est
 circures aīantes, ut canes & simiæ. soleant
 instar quadā tenuis legis ad iocos assue-
 ri, Deus autē non solum regulā tā rōnali, q̄
 intellectuāli creaturæ mēte imprimat, qua
 se moueant, verum & toti rerum uniuersi-
 tati suos indidit appulsus & instinctus, qb.
 agantur in suos singulorū fines, ut apī ad
 mellificium, hirundini ad struendū nidū,
 & terræ proferendi fruges, & reliquis suas
 pariter virtutes agendi. De quo rerum om-
 nium instinctu & virtute intelligitur illud
 Psal. 48. Psal. Præceptum posuit & non præbit Ex
 quo fit, Deum non oīa parimodo admini-
 strare ac disponere, sed actiones hoīum, &
 angelorum per regulas quib. se in finē mo-
 uent, reliqua uero per uirtutes & instin-
 ctus quib. mouentur. In quib. & homines
 cōnumerandi sunt quātum ad nāles actio-
 nes, ut sunt nutritio & augmentatio & si-
 miles. Tertia conclusio. Actiones humanae, vi
 delicet liberae, oēs subiiciuntur legi æternæ,
 ac longe melius, ac perfectius sub eius ordi-
 ne comprehenduntur, quam reliquo dele-
 ctionis ordinis. Conclusio hæc patientior est,
 quam præcedentes. Actiones n. humanae
 sunt quæ ex cognitione finis procedunt, in
 ipsūq. referuntur ex utraq. autem parte
 scilicet cognitionis quam appulsus, subster-
 nunt æternæ legi, ergo p̄fectius quam aliis
 illi subdunt. Probat sc̄da præmissa. Veritas
 oīs (ut sup. dicebamus) participatio q̄dā est

veritatis sēpiternæ, diuine, ac subinde, quæ
 cūq. cognitio finis. Præterea sicuti ceteris
 reb. ad suos fines, sic hoī imō p̄tātius indi-
 ta est a natura q̄ opus Dei est, inclinatio q̄
 dā & pondus ad id q̄ legi æternæ cōsonat.
 Sumus. n. (vt 2. Eth. Arist. docuit.) ad uirtu-
 tes nati hoc inquam natiū est rōnali crea-
 turæ, ut s̄m rōnem uiuat, ergo tam s̄m co-
 gnitiōem, quam s̄m propensionem in bo-
 nū, liberis motib. necessarias, actiones hu-
 manæ substratæ sunt æternæ legi. Est tñ di-
 scrimen inter iustos atq. iniquos, q̄ in ma-
 lis ac prauis vtrunq. principū corruptū ac
 deprauatū est. Nā & sydus agnitionis nā-
 lis terrenis affectib. tenebrefcēt. & nālis affe-
 ctio boni corruptis habitib. obtegitur ac
 debilitatur. Tameñ neutrum prius exi-
 guatur. In bonis at̄ ac iustis, cū nemo hoc
 noīe, nisi qui in gr̄a Dei agit, dignus sit ut
 trunq. augeatur ac vegetatur. Nam & nāli
 lumini adhibetur fidei radius, & nāli incli-
 nationi sp̄ale Dei auxilium. Quo fit ut quā-
 tum ad actionē longe perfectius ac excel-
 lentius iusti subiiciantur æternæ legi quam
 iniusti. Cōsiderate hoc tñ S. Th. ad notaui.
 q̄ quanto deficientis atq. imperfectius per
 actionē se sumuntur imperatrici legi æ-
 ternæ, tanto per passionē atrocius subiecti
 sūt eidē ultrici. Nā q̄ tñ facere oīserūt in
 meritis, tñ in tormentis patiūtur acerbis.
 Vñ Augu. libe. de catechizandis rudibus,
 Deus, inq̄t ex iusta miseria animarū se de-
 ferentium conuenientissimis legib. inferio-
 res partes creaturæ suæ nouit ordinare.
 Ad primū arg. rōdet q̄ est necessaria al-
 liter p̄ naturā se h̄re nequeat, tñ & produ-
 cta sunt & annihilari a Deo p̄nt. Præterea
 & q̄ a sua natura neq. deficere, neq. deui-
 re possint, cohibitio est & coercitio legis æ-
 ternæ, eademq. multo uehementior q̄ co-
 hibitio uoluntatis humanae, quæ a tali lege
 exorbitare solet. Secūdi at̄ conclusio cōcedi-
 tur, nēpe in diuinis nihil esse subiectū legi,
 sed cūcta esse eadē per essentiā legē. Ad ter-
 tiū rōdet q̄ brutis & insensibilib. reb. q̄ tñ
 ad sua nālia opera, p̄mulgarur lex æterna
 per sigillationē instinctū & uirtutum ad
 agēdum, sicuti nobis p̄mulgarur lex nālis
 per cōsignationē luminis mētibus n̄sis: Sed
 tñ quantum ad earundē rerum usum hoīb.
 posita est lex, qua debet illi uti. Et per hoc
 respōdetur ad sc̄dam partē eiusdē argumē-
 ti. Nā est creaturæ irrōnales rōne humanā
 nō participant, ut possint humanis legib.

Ariston

Aliter probat q. im. p. bi sunt subiugo legis æternæ.

S. Tho.

August.

Ad primū arg.

Ad secūdum.

Ad tertium.

obtemperare participant tamē rationem diuinam quae latius patet. Vnde sicuti mēbra dominio despono obediunt, anima ut auctor est in Poli. Aristot. sic res irracionales obediunt Deo. Hoc tamen uerū est, quod quia non sunt per se rōnis cōpotes, instinctus illis impressi nō habent propriā naturam legis uelut in nobis lex nālis. Ad quartum rēponderetur, quod nec monstrat neq. casualia prāter ordinem diuināe regule accidunt, sed dicitur monstrum respectu causae particularis queream integram intendebat, & casuale respectu hominis, cui prāter intentionē imprudenti ac nescienti contingit, diuine at rōni causae ipse monstrorum & casualium prospectus sunt. Quare Deo nihil est casuale nec fortuitū. Ad quintū at iam rēponsum est hoīum tam iustorū quā iniquorum actiones diuināe legi subditas esse. Quid aut adducitur. Qui spiritu Dei aguntur, eos non esse sub lege, in hoc sensu legendū est, q. legis pondere nō premuntur, quia nō seruit, sed filiali timore legis dicto audientes sunt, atq. adeo Spiritus sancti ductu potius quā legis coactiuuunt, quasi a legis liberi. Vnde illud, Iusto non est lex polita, & illud 2 Cor. 3. ubi spiritus Domini, ibi libertas. Ad aliud autē de carnis prudentia itidem concessum est iniquos, quantum ad actiones, non sub iici diuināe legi imperanti, recidere, tū per passionem in eandem uindicantem. Ad sextū demū rēponderetur q. cum eisdē causis res & moueantur in fine & ipso conferuntur consequens sit ut non modo in hac militatium vita, verum & in alia omnes sub eadem diuina lege degant, nepe dum beati seu hoīes consideres seu angelos illos sempiterna felicitate diuina ordinatione perfruantur, damnati uero tam demones quā homines in illis carceribus ordinationem diuināe iustitiae perpeffi duerunt.

Aristot.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad postremū argum.

QVÆSTIO IV.

DE LEGE NATVRÆ.

S. Thom. 1. 2. quæstio. 49.

ARTICVLVS I.

Utrum lex naturalis sit habitus in nobis existens.

Primū arg. ptis negat. Post legem æternam consequitur ut de aliis quæ ab illa deriuantur dicamus. Et primū hac quæstione quarta dele-

ge naturę Atq. hoc primo articulo de esuū ubi tantia, an sit habitus nobis inherens. Arguitur ergo cōtra id q. supponitur, Lex æterna s. m. Aug. li. 1. de lib. arb. est, quia iustum est, ut omnia sint ordinatissima, ergo per illam satis homo, abundeq. gubernatur, cum ergo natura in superfluis non redundet, non opus est nobis alia lege prāter æternam. Secundo arguitur, Homo aliter in suum finem tendit q. bruta, ut pote qui se in finem libere mouet per eius cognitionem rationis ductu, bruta autē nulla se ratione aguat, sed aguntur naturali instinctu, ergo homo non mouetur lege naturę, sed tām bruta. A parte autem affirmatiua quæstii arguitur, tertio quod sit habitus. Triasur 2. Ethic auctor est Philosophi) sunt in anima nostra. s. potentia, habitus, & passio, lex autem naturalis neq. potentia est, neque passio, u. liquido constat, quia tam potentia quam passio indifferēs ad contraria est, s. ad bonum & malum, lex uero dictamen boni est ergo est habitus. In contrarium autem est quod ut supra quæstione prima ostendebamus, lex est rationis dictamen, quod sonat actum, videlicet hoc aut illud faciendum est.

Secundū

Tertiū

Prima conclusio. Snadetur conclusio.

Psal. 90.

Ad quæstionem hanc tribus conclusionibus rēponderetur. Prima, Lex naturalis in mentibus, nisi inculpta est, & impressa. Probatur, Lex quæ (ut dictum est) regula existit & norma actionum nostrarum, duplex (ut dicebamus) habet subiectum. Inest. n. & in regulante, & in regulato, in altero tanquam mouente & in altero tanquam moto, actiones autem humane, ut proxima quæstione definitum est, subduntur legi æternæ, ergo Deus, qui cuncta suauiter disponit, ueluti nature auctor impressit mentibus nostris lumen, per quod legem eius æternam participant actiones nostras ad debitum finem quo sup. pte natura feruntur, dirigeremus. De quo lumine Dauid interrogantibus, quis ostendit nobis bona, ad Deum conuersus, responder. Signatum est super nos lumen uultus tui. Dicitur. n. significantissime Dei uultus lumen sue sapientię & rationis facies, per quam sicuti homo de uultu cognoscitur. Hęc autem naturalis impressio appellatur lex naturalis, s. m. illud Pauli ad Rom. 2. Genes quæ legem non habent naturaliter quæ leges sunt faciunt Vbi glo. si non habent legem scriptam habent tamē legem nālem qua